
переважно корпуси Дрогобицького педагогічного університету, або музейні чи адміністративні установи. Дрогобич зберіг й інші соціальні атрибути колишнього обласного центру – Духовну семінарію, музично-драматичний театр, філармонію, коледжі та професійні училища, музичну, художню і спортивну школи, мистецькі колективи, спортивні споруди, місцеві ЗМІ, багатопрофільні медичні заклади.

Компактне розташування об'єктів історико-культурної спадщини у Дрогобичі дає змогу ознайомитись з ними під час пішої екскурсії. Це пам'ятки дерев'яної архітектури XVI ст. – церква св. Юра (внесена до списку Світової спадщини ЮНЕСКО) і церква Воздвиження Чесного Хреста, костел Св. Варфоломія (готична споруда XV ст.) з дзвіницею, Хоральна синагога (найбільша у Східній Галичині), а також один із найрозкішніших взірців сакральної архітектури XIX ст. в Україні – монастир Святих Апостолів Петра і Павла, пам'ятники І. Франкові (також місця, пов'язані з дрогобицьким періодом життя), Ю. Дрогобичу, Т. Шевченку. Експонати музею «Дрогобиччина» дають уявлення про історію території від епохи палеоліту до сучасних часів, знайомлять з творами художника і письменника Бруно Шульца, колекцією графа Лянцкоронського, що була зібрана у десятках країнах світу [2].

Важливим розділом навчальної екскурсії є візуальна оцінка проблем розвитку окремих міст Дрогобицької агломерації. Варто акцентувати увагу на екологічних проблемах Борислава (нафта виходить на поверхню і забруднює воду і ґрунт, через численні тріщини догори піднімається газ, населення фактично живе на «пороховій бочці»), Стебника та околиць Трускавця (карстові провалля, а також осідання над порожнинами родовища калійних солей).

Література:

1. Гудзеляк І. І. Населення і розселення Дрогобицького району Львівської області. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2014. Вип. 47. С. 98–106.
2. Дрогобич City. URL: <https://drohobych.city/> (дата звернення: 26.09).

Богдан ЗАБЛОЦЬКИЙ, Петро ДЕМ'ЯНЧУК

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

БЕЗПЕКА МАРШРУТНИХ ЕТАПІВ ПРАКТИК ЯК КЛЮЧОВИЙ АСПЕКТ ЇХ ОРГАНІЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Практична підготовка є невід'ємною складовою навчання в закладах вищої освіти. Для практик студентів різних спеціальностей географічного факультету ТНПУ ім. В. Гнатюка (014.07 Середня освіта (Географія), 101 Екологія, 103 Науки про Землю, 106 Географія, 242 Туризм) характерним є проведення маршрутного етапу. Особливо «подорожуючими» є студенти спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія), які впродовж навчання на бакалавраті проходять 16 кредитів практик, що передбачають маршрутний етап: польові практики з геології, геоморфології, гідрології, метеорології, ґрунтознавства, картографії і топографії, краєзнавства, комплексна ландшафтна практика, комплексна маршрутна практика. Традиційними регіонами маршрутних етапів практик студентів-географів стали: для 1 курсу – Придністер'я (південь Тернопільської та Хмельницької, північ Чернівецької областей); для 2 курсу – регіон Карпат; для 3 курсу – Полісся, центральна частина України (правобережжя р. Дніпро); для 4 курсу – південь України (Причорномор'я, Приазов'я, Крим).

Проте, в останні роки виникли суттєві труднощі в реалізації маршрутних етапів практик, пов'язані з високим ризиком для життя і здоров'я учасників освітнього процесу. Так, у 2020 р. в зв'язку з епідемією COVID-19, МОН України та іншими органами державної влади, було введено в дію низку нормативних актів, згідно з якими запроваджено певні обмеження в організацію навчального процесу. Так, зокрема, в пункті 2 наказу МОН України № 406 від 16.03.2020 р. «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19» [3] міністерство наказувало керівникам ЗВО на період карантину забезпечити: «виконання освітніх програм... шляхом організації освітнього процесу із використанням технологій дистанційного навчання...; обмеження направлення здобувачів освіти та працівників у

поїздки по території України...; не проводити екскурсійні поїздки». На рівні ТНПУ ім. В. Гнатюка зазначені вказівки було продубльовано та конкретизовано наказом ректора № 111, від 28.05.2020 р. «Про організаційні заходи для запобігання поширення коронавірусу COVID-19 та деякі особливості завершення 2019-2020 н. р.». Як результат, задля дотримання режиму карантину, маршрути літніх практик у 2020 р. були суттєво обмежені, або замінені на більш безпечніші, що проходили відповідно до індивідуальних завдань, за місцем проживання студентів. Керівництво практикою здійснювалось дистанційно за допомогою застосунків Google Meet чи Zoom.

Подібна ситуація з практиками під час нової хвилі епідемії повторилася у 2021 р.

У 2022 р. в зв'язку із введенням в Україні воєнного стану (Указ президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р.) Міністерством освіти і науки України (лист від 25 лютого 2022 р. № 1/3277-22 «Про організацію освітнього процесу» [4] було визначено, що «пріоритетом ... є забезпечення максимально можливої безпеки кожної дитини, кожного працівника системи освіти», тому рекомендовано тимчасово призупинити освітній процес, а після його відновлення – працювати дистанційно або за змішаною формою навчання. Задля убезпечення всіх учасників освітнього процесу, маршрутні етапи практик літа 2022 р. знову проходили згідно з індивідуальними завданнями за місцем проживання студентів.

В умовах що склалися, керівники, які безпосередньо відповідають за проведення практик і дотримання техніки безпеки студентів, потребують сприяння у вирішенні питання максимальної реалізації завдань практики за умови дотримання безпеки. Пошук шляхів вирішення даної проблеми виявив, що питання безпеки подорожей найбільш повно розкрито у працях фахівців галузі туризму (Н. Галла, А. Голод, О. Заноско, Н. Корж, І. Маркіна та ін).

Теоретичні обґрунтування проблеми безпеки туризму, розглянуті в працях цих авторів, базуються на Законі України «Про туризм» [5], у третьому розділі якого прописані вимоги щодо безпечного перебування подорожуючих на території України та покладено обов'язки на представників органів державної влади і органів місцевого самоврядування розробити комплекс заходів з їх безпеки. Зокрема, в статті 13 вказано на необхідність реалізації заходів, спрямованих на: «... забезпечення особистої безпеки туристів; забезпечення безпеки об'єктів відвідувань з урахуванням ризику виникнення природних і техногенних катастроф та інших надзвичайних ситуацій». Також виписано вимоги до суб'єктів туристичної діяльності, які зобов'язані: «... створювати безпечні умови в місцях надання туристичних послуг, забезпечувати належне облаштування трас походів, прогулянок, екскурсій тощо. У статті 16 прописані вимоги до страхування подорожуючих.

Таким чином, на сьогодні є чимало несприятливих чинників, які ускладнюють проведення маршрутних етапів практик. Покращення безпекової складової під час практичної підготовки учасників освітнього процесу може базуватися на розробках фахівців туристичної галузі, згаданих вище. Однак, враховуючи специфіку підготовки і проведення польових практик для студентів-географів, необхідно здійснити комплекс організаційних заходів.

Передусім, потрібно оновити та доповнити внутрішню документацію ЗВО, що стосується організації практик та безпеки їх проведення. Так, наприклад, у пункті 3.4 «Положення про організацію та проведення практик студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка» [2] вказано, що «керівник практики контролює забезпечення нормальних умов праці і побуту студентів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки». Вважаємо, що поняття «нормальні умови» є занадто загальним і потребує деталізації. Також у «Положенні ...» відсутні роз'яснення про рівні допустимої безпечності баз практики, об'єктів дослідження та переміщення до них. В документі «Інструкція з охорони праці та пожежної безпеки при проходженні польових практик студентами географічного факультету № 167 (Затверджено Наказом ректора №135 від 17.05.2017 р. ТНПУ ім. В. Гнатюка)» варто додати пункти, які б конкретизували правила дій і обмежень в період епідемій та у воєнний час. Крім того, керівникам практик, які є відповідальними за життя та здоров'я студентів, потрібні чіткі розпорядження щодо організації маршрутних практик на рівні університету.

Водночас, керівникам практик необхідно розробити нові маршрути (в тім числі й закордонні), які б повною мірою реалізували навчальні завдання та, що найголовніше, відповідали вимогам безпеки учасників освітнього процесу.

Для реалізації ефективної та безпечної практичної підготовки студентів, в умовах що склалися, необхідно також поглибити співпрацю між освітянами, управлінцями і працівниками туристичної галузі.

Література:

1. Голод А. П. Безпека туризму як об'єкт регіональних економічних досліджень. Інноваційна економіка. 2014. №4. С. 190-194.
2. Положення про організацію та проведення практик студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка : Наказ ректора ТНПУ ім. В. Гнатюка від 27.09.2017 р. № 253-р. Дата оновлення: 24.05.2022. URL : https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2022/Polozhennia_pro_orhanizatsiiu_ta_provedennia_praktyk_studentiv.pdf (дата звернення 03.10.2022).
3. Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19 : Наказ МОН України від 16.03.2020 р. № 406. Дата оновлення: 08.04.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0406729-20#Text> (дата звернення 03.10.2022).
4. Про організацію освітнього процесу : лист МОН України від 25 лютого 2022 р. № 1/3277-22. URL : https://auc.org.ua/sites/default/files/kerivnykam_06_03_org_osvit_procusu.pdf (дата звернення 03.10.2022).
5. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 325/95-ВР. Дата оновлення: 14.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 03.10.2022).

Ігор ПАНДЯК

Львівський національний університет імені Івана Франка

СОЦІО-ПРОСТОРОВИЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ УРБАНІЗАЦІЄЮ І СФЕРОЮ ГОСТИННОСТІ

Важливим соціально-економічним чинником перетворення індустрії гостинності у потужну сервісну складову економіки стала урбанізація.

Прискорення урбанізації у XIX ст., та особливо швидкий її розвиток у XX ст., зумовив перетворення міст у центри нових форм соціальної взаємодії, розвитку глобальної комунікації, економічного зростання. Міста стають центрами інтенсивного розвитку диверсифікованих типів закладів гостинності, які посилюють сам процес урбанізації. Розвиток готельного бізнесу, приватних апартаментів, соціальних типів закладів розміщення характеризується зворотністю розвитку з процесами урбанізації. Як породження урбанізації явище індустрії гостинності стимулює процес зростання ролі міст у суспільно-економічних процесах. Орендоване житло у містах стає місцем локалізації робітників, студентів, інтелігенції, – основного потенціалу їх подальшого розвитку.

Міста набувають особливої риси – зосередження інтелектуального, культурного, економічного потенціалу, сформувавши єдиний організм з ідентичними рисами. В постіндустріальному інформаційному суспільстві міста перетворились на розгалужені, багаторівневі агломерації зі складною системою соціальної взаємодії, постійно змінюючи спосіб життя населення. Простір міста формує цілісний соціальний організм з властивими йому рисами інтенсивності життя, своєрідною «душею». Цей складний соціальний простір сформувався з окремих компонентів, серед яких суттєву роль відіграє сектор гостинності, у якому приїжджі гості можуть відчутти «дух» саме цього міста. В місті як осередку урбаністичного суспільства формуються відносини «органічної солідарності» нав'язані і координовані силою грошей на противагу «механічній солідарності», властивій аграрному суспільству [1, с. 315-329].